

Nr 195.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning; given Stockholms slott den 19 mars 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivningsrätt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigfors.

F ö r s l a g
till
L a g
**med särskilda bestämmelser rörande riksbankens
sedelutgivning.**

Härigenom förordnas, att under tiden från och med den 1 juli 1948 till och med den 30 juni 1949 skola, i stället för vad i 9 § och 11 § första stycket lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank finnes stadgat, följande särskilda bestämmelser lända till efterrättelse.

1 §.

Riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst tretusentvåhundra miljoner kronor.

2 §.

Därest så med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt må Konungen, om riksdagen ej är samlad, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst sjuhundra miljoner kronor. Dylikt av Konungen lämnat medgivande skall, därest det samma icke godkännes av riksdagen inom tjugu dagar från det riksdagen åter sammanträtt, efter utgången av nämnda tid upphöra att gälla.

3 §.

Som riksbankens metalliska kassa skall räknas allt riksbanken tillhörigt guldmynt och omyntat guld.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 19 mars 1948.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler *fråga om ändrade bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning* samt anför därvid följande.

Jämlikt 9 § första stycket lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank (*riksbankslagen*) äger riksbanken utgiva sedlar till det belopp, som motsvaras av dubbla summan av riksbankens metalliska kassa beräknad enligt 11 §, samt därutöver till ett belopp av 350 miljoner kronor. Enligt 9 § andra stycket kan riksbanken under vissa förutsättningar erhålla bemyndigande att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst 350 miljoner kronor. Så snart ske kan skall dock den utelöpande sedelmängden nedbringas med ett belopp motsvarande vad som utgivits med stöd av sådant bemyndigande.

Enligt 10 § skall den del av bankens utelöpande sedlar, som överstiger bankens metalliska kassa, motsvaras av vissa i sistnämnda paragraf angivna tillgångar, den s. k. supplementära sedeltäckningen, nämligen

- a) lätt säljbara statspapper;
- b) allmänna hypoteksbankens och konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer ävensom sådana andra inhemska obligationer, som noteras å utländsk börs;
- c) på utrikes ort nedsatt eller under transport varande, på betryggande sätt försäkrat guldmynt och omyntat guld, som icke enligt 11 § inräknas i metalliska kassan;
- d) växlar, betalbara inom eller utom riket;
- e) hos bank eller bankir på utrikes ort i räkning inestående, inom sex månader till betalning förfallna medel, efter avdrag av riksbankens skuld i dylik räkning;
- f) medel, utlånade på bestämd tid av högst tre månader eller med högst samma uppsägningstid mot säkerhet av sådana statspapper och obligationer, som omförmälas under a) och b), samt, intill ett belopp av etthundra miljoner kronor, mot annan säkerhet.

Såsom riksbankens metalliska kassa skall enligt 11 § första stycket räknas allt riksbankens guld inom landet samt dessutom, intill ett belopp motsvarande femton procent av hela metalliska kassan, banken tillhörigt, på utrikes ort nedsatt eller under transport varande, på betryggande sätt försäkrat guld. I 11 § andra stycket stadgas, att metalliska kassan ej må bibehållas vid lägre belopp än 150 miljoner kronor.

I syfte att skapa den större elasticitet i penningssystemet, som förhållandena påkallat, ha de enligt riksbankslagen gällande bestämmelserna temporärt modifierats med stöd av *lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.* Denna lag gällde ursprungligen till och med den 31 mars 1940 men har därefter förlänats fortsatt giltighet, sista gången genom lag den 16 maj 1947 (nr 194), enligt vilken giltighetstiden utsträckts till och med den 30 juni 1948. Lagen i fråga utgör ett led i krigsårens beredskapslagstiftning och har karaktären av en fullmaktslag, tillämplig vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga av krig föranledda förhållanden.

De modifierade bestämmelser, som meddelats med stöd av 1939 års lag, innebära följande.

Genom *kungörelsen den 31 januari 1940 (nr 54) med viss bestämmelse angående riksbankens metalliska kassa* har stadgandet i 11 § första stycket riksbankslagen angående metalliska kassan temporärt satts ur kraft. I sagda kungörelse har förordnats, att såsom riksbankens metalliska kassa skall räknas *allt* riksbanken tillhörigt guld. De i riksbankslagen givna begränsningarna för sedelutgivningsrätten, vilka sammanhånga med guldets placering, ha nämligen ansetts lägga hinder i vägen för en sådan fördelning av riksbankens guldbehållning, som ur säkerhetssynpunkter varit mest betryggande.

Vidare ha bestämmelser utfärdats, varigenom ökning medgivits av det belopp, varmed sedelutgivningen jämlikt 9 § första stycket riksbankslagen må överstiga dubbla summan av metalliska kassan. Genom *kungörelsen den 14 februari 1947 (nr 31) med viss bestämmelse angående riksbankens sedelutgivning* ökades sålunda nämnda belopp från 350 till 1 400 miljoner kronor. Genom *kungörelsen den 20 juni 1947 (nr 251) med viss bestämmelse angående riksbankens sedelutgivning* har beloppet ökats till 2 500 miljoner kronor.

I detta sammanhang torde jag få något närmare beröra vad som förekom vid 1947 års riksdag i anledning av det då framlagda förslaget om förlängning av 1939 års lag för tiden den 1 juli 1947—den 30 juni 1948.

Såsom framgår av propositionen nr 83 till 1947 års riksdag framhöllo fullmäktige i riksbanken i sin skrivelse den 30 januari 1947 till Kungl. Maj:t, i vilken fullmäktige bland annat föreslogo prolongering till och med utgången av juni 1948 av ovannämnda fullmaktslag, att riksbankslagen enligt fullmäktiges mening sedan länge varit i behov av en allmän överarbetning

icke endast i fråga om sedelutgivningsrätten utan även beträffande andra delar. Fullmäktige meddelade vidare, att fullmäktige därför hösten 1946 tillsatt en kommitté inom riksbanken med uppdrag att göra en översyn av riksbankslagen. Denna översyn kunde emellertid icke i sin helhet slutföras förrän 1945 års bankkommitté avslutat sitt arbete. Det kunde nämligen antagas, att bankkommittén komme att framlägga förslag, vilka om de genomfördes skulle beröra riksbankens verksamhet och nödvändiggöra vissa ändringar i riksbankslagen. Även andra omständigheter syntes motivera ett uppskov med det slutliga ståndpunktstagandet till den planerade allmänna revisionen av riksbankslagen. Om än den allmänna översynen av riksbankslagen sålunda måste skjutas på framtiden, kunde givetvis likväl ifrågasättas, att man genom en partiell revision skulle eliminera behovet av det provisorium, som rådde beträffande sedeltäckningsbestämmelserna, och alltså genomföra en omläggning av dessa bestämmelser. Fullmäktige uttalade därvid, att sedeltäckningsbestämmelserna sannolikt lämpligen borde erhålla den ändrade utformning, som motiverades av att guldreserven i det moderna penningväsendet uteslutande vore att betrakta såsom underlag för internationella betalningar men däremot endast hade indirekt betydelse såsom bas för den inhemska försörjningen med betalningsmedel. Fullmäktige hade emellertid icke funnit en sådan utbrytning av en viss del av lagstiftningskomplexet till särbehandling lämplig utan föreslog i stället en förlängning av ifrågavarande provisorium i avvaktan på den avsedda allmänna översynen av riksbankslagen.

1947 års bankoutskott, som tillstyrkte bifall till propositionen, uttalade (utlåtande nr 32), att det framstode såsom i hög grad angeläget, att fullmaktslagen avvecklades så snart ske kunde, så att riksdagens inflytande på hithörande spörsmåls avgörande återställdes. Fullmaktslagstiftningen hade inneburit, att Kungl. Maj:t, utan riksdagens medverkan och medan riksdagen varit samlad, kunnat besluta en mycket betydelsefull ändring av riksbankens sedelutgivningsrätt. Det rådande provisoriet vore dessutom förenat med den olägenheten, att bestämmelserna om sedelutgivningsrätten blivit splittrade på tre författningar. Utskottet ville därför uttala det önskemålet, att sedeltäckningsbestämmelserna i riksbankslagen omlades så, att provisoriet kunde upphöra efter den av utskottet tillstyrkta förlängningstiden.

Det må även erinras om att i två motioner (I: 233 och II: 346) hade hemställts om avslag å propositionen delvis under åberopande av skäl, som bankoutskottet anfört till stöd för önskemålet om upphörande av nuvarande provisorium.

Riksdagen biföll propositionen med godkännande av bankoutskottets utlåtande (r. skr. nr 181).

I en den 4 mars 1948 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrivelse ha *fullmäktige i riksbanken* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition förelägga riksdagen förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivningsrätt i huvudsaklig överensstämmelse med ett vid skrivelsen fogat författningsförslag.

Bankofullmäktige ha i sin skrivelse till en början omnämnt, att fullmäktige — med anledning av vad 1947 års bankoutskott uttalade — uppdragit åt den av fullmäktige tillsatta kommittén för översyn av riksbankslagen att, utan att avvakta resultatet av bankkommitténs arbete, fullfölja sitt utredningsuppdrag separat beträffande frågan om sedelutgivningsrätten. Denna del av utredningen hade kommittén numera slutfört; och bankofullmäktige hänvisade i första hand till de överväganden rörande en revision av sedelutgivningsreglerna, som ägt rum inom kommittén. Fullmäktige ville härvid understryka, att kommitténs arbete till en början avsett en definitiv omläggning av riksbankslagen.

Kommittén har anfört följande.

Kommittén har som ett led i utredningen granskat de bestämmelser, som reglera sedelutgivningsrätten i vissa andra länder. En sammanställning av dessa bestämmelser lämnas i *bilaga 1*. Sammanfattningsvis kunna de där medtagna länderna grupperas på följande sätt i fråga om reglerna för sedlarnas guldtäckning: a) i vissa länder, nämligen Frankrike, Nederländerna och Polen, kräves ej någon bestämd guldtäckning av sedlarna; b) i England, Finland och Norge är sedelutgivningen reglerad enligt det s. k. kontingentsystemet, vilket innebär full guldtäckning för den del av sedelstocken som överstiger ett visst belopp; c) de övriga medtagna länderna, nämligen Belgien, Danmark, Kanada, Förenta staterna och Schweiz, tillämpa det s. k. kvot-systemet, enligt vilket guldkassan ej får understiga en viss kvotdel (25—40 %) av den utelöpande sedelmängden. För den del av sedelmängden, som överstiger guldkassan, föreskrives i allmänhet en viss supplementär täckning i form av utländska valutor, inrikes växlar, lätt realiserbara värdepapper m. m.

Vissa utgångspunkter för en revision av reglerna rörande sedelutgivningen har kommittén vidare ansett sig kunna erhålla genom ett studium av den historiska utvecklingen på förevarande område i Sverige. En översiktlig redovisning av denna utveckling gives i *bilaga 2*. Såsom synes av översikten tillämpade Sverige ursprungligen en kvotprincip för sedlarnas metalliska täckning för att efter Englands övergång till kontingentsystemet år 1844 ansluta sig till detta system. För att möjliggöra en ökning av sedelutgivningen utan för stor höjning av den icke guldtäckta kontingenten, uppmjukades emellertid kontingentsystemet sedan successivt genom en samtidig tillämpning av kvotprincipen, varvid resultatet så småningom blev den nu gällande kombinationen av de båda principerna. De regler för supplementär täckning av de icke guldtäckta sedlarna, som infördes genom 1887 års bankoreglemente, ha sedan i huvudsak bibehållits oförändrade.

Under sina överväganden rörande de ändamålsenligaste sedelutgivningsbestämmelserna har kommittén för sin del funnit, att vid en *definitiv* omreglering av sedelutgivningsrätten följande synpunkter borde beaktas.

De principer för viss guldtäckning av den utelöpande sedelmängden, vilka enligt den av kommittén förebragta utredningen allttjämt vore gällande i Sverige och flera andra länder, utformades under en tid, då strikt metallisk myntfot hade varit rådande i den meningen, att endast guld eller silver hade varit lagligt betalningsmedel i oinskränkt omfattning. Banksedeln betraktades på denna tid som ett kreditmedel, vars användbarhet som betalningsmedel hade varit helt beroende av dess inlösbarhet i den lagstadgade me-

tallen. Det hade därför framstått som naturligt att kräva en betryggande metallisk täckning för den sedelcirkulation, som kom till stånd vid sidan av den metalliska cirkulationen. Till grund för kontingentsystemet, vilket vore det sedeltäckningssystem som fått den mest konsekvent genomförda motiveringen, låge också den tanken, att sedelcirkulationen borde variera på samma sätt som en rent metallisk cirkulation för att, vid fritt varuutbyte mellan länderna, jämvikt skulle etableras i deras betalningsförhållanden.

Redan under guldmyntfotens tid ändrades i grunden de förutsättningar, som här refererade sedeltäckningsbestämmelser baserats på. Sedelcirkulationen jämte girobetalningsmedlen undanträngde alltmer den metalliska cirkulationen i den inrikes rörelsen. Slutligen erkändes centralbankssedlarna som lagligt betalningsmedel, oavsett deras inlösbarhet i metall. I Sverige skedde detta genom ett år 1897 infört tillägg till § 72 regeringsformen, enligt vilket »riksbanken allena äger rätt att utgiva sedlar, som för mynt i riket må erkännas.» Denna utveckling hade haft till följd, att guldinlösning av sedlarna blivit aktuell endast för fullgörande av likvider till utlandet, när inköp på den fria valutamarknaden vid rådande växelkurser visat sig mindre förmånligt. Centralbankens guld-kassa hade härigenom kommit att framstå som en viktig reserv för landet vid betalningar till utlandet. Denna förskjutning av guld-kassans betydelse från att vara grundval för den inhemska försörjningen med betalningsmedel till att i första hand bliva en reserv av internationellt gångbara betalningsmedel hade enligt kommittén blivit ännu mer markerad, sedan guldmyntfoten suspenderats i flertalet länder. Även om guldet i framtiden skulle bliva underlag för ett *internationellt* valutasystem, kunde det förväntas, att dess monetära användning i huvudsak komme att inskränkas till betalningstransaktioner mellan olika länder.

Att den skisserade utvecklingen ej medfört en mera radikal omläggning av sedeltäckningsbestämmelserna i flertalet länder hade enligt kommittén ej sin grund däri, att den uppfattning, som kommit till mest fullödigt uttryck i kontingentprincipen, nämligen att guld-kassans variationer borde vara normgivande för centralbankens kreditpolitik och sedelutgivning, alltså skulle ha förespråkare på ansvarigt håll. Centralbankspolitiken i de ledande länderna hade under senare tid inriktats på att i möjlig mån neutralisera guld-rörelsernas inverkan på den interna penning- och prispolitiken. Förklaringen till att sedeltäckningsbestämmelserna trots detta icke omlagts hade kommittén i stället ansett ligga däri, att man under rådande förhållanden funnit det lämpligare att tills vidare bereda centralbanken erforderlig handlingsfrihet genom uppmjukning av de gamla bestämmelserna. Den icke guldtäckta kontingenten av Bank of Englands sedelutgivning hade exempelvis under senare årtionden successivt höjts från omkring 18 milj. £ till högst 1 450 milj. £.

Som en konsekvens av den här refererade tankegången har kommittén funnit, att vid en definitiv omläggning av sedeltäckningsbestämmelserna dessa borde få en sådan utformning som svarade mot de ändrade förhållandena på penningväsendets område och som ej hindrade riksbanken från att föra en från landets synpunkt rationell penning- och valutapolitik i överensstämmelse med de riktlinjer som uppdroges av statsmakterna. Kommittén har i anslutning härtill framhållit, att med nuvarande sedeltäckningsbestämmelser riksbanken vid fluktuationer i guld- och valutabehållningen kunde tvingas vidtaga åtgärder som icke läte sig infoga i det handlingsschema som eljest framstode såsom det i situationen riktiga.

Med dessa utgångspunkter har kommittén funnit, att den definitiva omläggningen av sedeltäckningsbestämmelserna borde utformas så, att riks-

bankens guldkassa förlänades karaktären av en disponibel reserv för utländska betalningar. Riksbanken borde enligt kommittén ha frihet att omväxla guld till valutor, när så befundes lämpligt. Riksbanken borde vidare ha möjlighet att disponera guld- och valutareserven för att täcka en *temporär* brist i betalningsbalansen, utan att detta medförde menliga konsekvenser i fråga om sedelutgivningsrätten. Detta skulle förutsätta, att den obligatoriska guldtäckningen av en viss del av sedelstocken upphävdes. Som täckningsmedel borde den metalliska kassan — vilken, i likhet med vad som tillämpats alltsedan år 1940, borde upptagas till dagsvärdet — kunna ersättas av andra tillgångar, som i huvudsak inginge i vad som nu kallades den supplementära sedeltäckningen. Efter en sådan reform skulle sålunda den nuvarande distinktionen mellan metallisk kassa och supplementär sedeltäckning försvinna och riksbankens tillgångar uppdelas i täckningsgilla och övriga tillgångar.

I samband härmed har kommittén uttalat, att de täckningsgilla tillgångarna borde motsvara ej endast de utelöpande sedlarna utan även riksbankens övriga avistaförpliktelser — främst vad som inestår å checkräkning — vilken reform i viss mån anknöte till tidigare lagstiftning. Det hade nämligen för kommittén framstått såsom föga rationellt, att en ökning av sedelmängden, som kompenserades av en lika stor minskning av övriga avistaförpliktelser, skulle behöva föranleda särskilda åtgärder från riksbankens sida.

Beträffande de i kommitténs redogörelse återopade bilagorna 1 och 2 torde desamma icke böra intagas i statsrådsprotokollet. Vid bifall till den hemställan om proposition till riksdagen som jag kommer att göra i förevarande ämne torde ett tillräckligt antal exemplar av bilagorna kunna ställas till bankoutskottets förfogande.

För egen del ha *fullmäktige i riksbanken* i sin skrivelse den 4 mars 1948 anfört, att av redogörelsen för övervägandena i sedeltäckningsfrågan inom den av fullmäktige tillsatta kommittén för översyn av riksbankslagen framginge, att kommittén funnit, att en rationell ordning för landets penningväsen förutsatte en bredare bas för sedelutgivningsrätten än den, som för närvarande vore fastställd i riksbankslagen. I detta syfte hade kommittén anvisat en anordning, varigenom guld såsom täckningsmedel för utelöpande sedlar kunde ersättas av andra riksbankens tillgångar. Härigenom skulle riksbankens guldkassa förlänas karaktären av en reserv för utländska betalningar. Rörande denna syn på guldets funktion i nutida hushållning hänvisade fullmäktige för sin del till vad de uttalat i fullmäktiges skrivelse till Konungen den 30 januari 1947. I fråga om det av kommittén konstaterade behovet av en vidgad sedelutgivningsrätt hade fullmäktige i nämnda skrivelse anfört, att förhållandena påkallade större elasticitet i penningssystemet än den riksbankslagen i nuvarande lydelse medgäve. Fullmäktige hade emellertid icke ansett sig böra föreslå sådana sedelutgivningsregler som icke satte en bestämd gräns för sedelcirkulationen. Därest en definitiv revision av riksbankslagens sedeltäckningsbestämmelser skulle genomföras enligt de riktlinjer som framkommit under kommitténs behandling av frågan, måste man därför enligt fullmäktiges mening såsom komplement stadga vissa spärrar, varigenom riksdagen automatiskt inkopplas så

snart sedelcirkulationen vuxit över en viss gräns. Dylika anordningar hade senare också diskuterats såväl inom kommittén som inom fullmäktige, varvid i första hand en direkt maximering av den utelöpande sedelstocken ansetts böra komma i fråga. Varken i fråga om de diskuterade spärranordningarna eller vad rörde kommitténs förslag i övrigt beträffande en omläggning av sedelutgivningsbestämmelserna hade fullmäktige för närvarande ansett sig böra taga definitiv ställning. Vid de överläggningar, som fullmäktige haft under utredningsarbetet, hade fullmäktige nämligen kommit till det resultatet, att en genomgripande definitiv omreglering av grunderna för sedelutgivningen icke lämpligen borde genomföras i rådande penningpolitiska läge. Fullmäktige hade därför låtit kommittén för översyn av riksbankslagen utarbeta förslag till en provisorisk lösning av frågan om ändrade sedelutgivningsregler, i avbidan på att de faktorer som i förevarande hänseende vore av betydelse skulle stabiliseras och därigenom erbjuda ett säkrare underlag för en definitiv omläggning av hithörande bestämmelser. Den provisoriska lösning fullmäktige ville föreslå innebure dock icke, att den på fullmaktslagen grundade rätten för Kungl. Maj:t att ensam fastställa sedeltäckningsbestämmelser fortfarande skulle gälla. Enligt fullmäktiges mening borde fullmaktslagens giltighet upphöra i och med utgången av juni 1948, då den senaste förlängningsperioden utginge. Efter denna tidpunkt borde sedelutgivningen i stället tills vidare regleras av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt genom en särskilt stiftad provisorisk lag, varigenom riksbankslagens sedeltäckningsbestämmelser temporärt sattes ur kraft utan att upphävas eller ändras. Ifrågavarande lag borde gälla tills vidare under ett år och därest omständigheterna så föranledde efter förnyad prövning prolongeras att gälla tills vidare för ett år i sänder. I enlighet härmed borde den avsedda lagen träda i kraft den 1 juli 1948 och i första hand gälla tills vidare till och med utgången av juni månad 1949. De provisoriska bestämmelserna borde utformas så, att ett visst maximibelopp för sedelcirkulationen fastställdes i lagen. Inom ramen härför borde liksom för närvarande riksbankens utelöpande sedlar till den del de överstege riksbankens metalliska kassa motsvaras av de i 10 § riksbankslagen angivna tillgångarna. Det vore givetvis synnerligen vanskligt att för ett år framåt fastställa ett lämpligt maximibelopp för sedelcirkulationen. Åtskilliga på förhand svårbedömliga faktorer kunde påverka utvecklingen. Det finge därför anses ligga i sakens natur, att beloppet beräknades med sådan marginal att oförutsedda, men rimliga fluktuationer uppåt kunde mötas. Med ledning av föreliggande erfarenheter hade fullmäktige ansett sig böra föreslå en maximigräns av 3 200 miljoner kronor. Denna gräns borde jämföras med riksbankens nuvarande sedelutgivningsrätt. Vid årsskiftet 1947/48 utgjorde riksbankens sedelutgivningsrätt cirka 3 250 miljoner kronor, medan den utelöpande sedelstocken hade ett värde av cirka 2 900 miljoner kronor. Motsvarande siffror den 28 februari 1948 vore cirka 3 200 miljoner kronor, respektive cirka 2 700 miljoner kronor. Med hänsyn till att lagen avsåges skola gälla *tills vidare* under ett år i sänder, bor-

de hinder icke möta för Kungl. Maj:t och riksdagen att när som helst under pågående riksdag om förhållandena så skulle påkalla efter förnyad prövning besluta om ändring i nyssnämnda maximibelopp. Liksom hittills kunde emellertid vid en tidpunkt, då riksdagen ej vore samlad, sådana utomordentliga omständigheter inträffa, som nödvändiggjorde en extraordinär ökning av sedelstocken. En motsvarighet till den nuvarande bestämmelsen i 9 § andra stycket riksbankslagen, i vad densamma avsåge rätt för Konungen att mellan riksdagarna medgiva ökning av sedelutgivningsrätten, erfordrades därför även i fortsättningen. I den av fullmäktige föreslagna provisoriska lagen syntes sålunda böra intagas en liknande bestämmelse med föreskrift, att det skulle åligga Konungen att inom tjugu dagar från det riksdagen åter sammanträtt underställa riksdagen beslutet samt att den fortsatta giltigheten av det av Konungen lämnade medgivandet skulle vara beroende av riksdagens beslut. Fullmäktige förutsatte härvid, att Kungl. Maj:ts anmälan om ett mellan riksdagarna lämnat medgivande av nyssnämnda innebörd delgäves riksdagen i proposition med förslag angående sedelutgivningsrättens fortsatta omfattning. Därest riksdagen med anledning av propositionen fattade beslut om höjning av det i den provisoriska lagen stadgade maximibeloppet, borde detta föranleda ändring av lagen. Vad anginge frågan om det belopp, med vilket Konungen borde kunna öka sedelutgivningsrätten, syntes en höjning av det nu fixerade beloppet — 350 miljoner kronor — motiverad med hänsyn till de ändrade ekonomiska förhållanden, som inträtt, sedan nämnda belopp fastställdes. Siffran borde höjas till 700 miljoner kronor. Fullmäktige hade ej ansett skäl föreligga att i detta sammanhang vidtaga någon ändring beträffande stadgandet i 11 § andra stycket riksbankslagen rörande ett minimibelopp för den metalliska kassan. Andra stycket borde därför gälla i sin nuvarande lydelse. I enlighet härmed skulle alltså under den provisoriska lagens giltighetstid den metalliska kassan ej få bibehållas vid lägre belopp än 150 miljoner kronor. Med hänsyn till att denna bestämmelse sålunda skulle kvarstå, borde första stycket i samma paragraf temporärt sättas ur kraft. I detta syfte borde i den provisoriska lagen inrymmas en bestämmelse angående den metalliska kassan med innebörd att till denna skulle räknas allt riksbanken tillhörigt guldmynt och omyntat guld. Fullmäktige ville i detta sammanhang understryka, att den metalliska kassan alltjämt borde upptagas till dagsvärde såsom varit fallet alltsedan 1940. Några lagbestämmelser härom vore icke erforderliga.

Enligt vid bankofullmäktiges skrivelse fogat utdrag av det hos bankofullmäktige förda protokollet i ärendet lät suppleanten i fullmäktige *herr Sundén* till protokollet anteckna följande.

Det av fullmäktige i skrivelsen den 30 januari 1947 gjorda uttalandet — att sedeltäckningsbestämmelserna sannolikt lämpligen borde erhålla den ändrade utformning, som motiverades av att guldreserven i det moderna penningväsendet uteslutande vore att betrakta såsom underlag för inter-

nationella betalningar men däremot endast hade indirekt betydelse såsom bas för den inhemska försörjningen med betalningsmedel — synes icke tillräckligt beakta den viktiga roll, som guldets under någorlunda normala förhållanden enligt min uppfattning alltså skulle kunna spela såsom en automatisk regulator av det interna penningväsendet. Jag är inte övertygad om att det är möjligt att för denna uppgift finna en fullgod ersättning för guldets. Den nu föreslagna, rent provisoriska lagstiftningen kan emellertid enligt min mening på intet sätt prejudicera frågan om guldets roll i vårt framtida penningväsende.

Över nämnda skrivelse ha *fullmäktige i riksgäldskontoret* avgivit utlåtande den 17 mars 1948, därvid riksgäldsfullmäktige meddelat, att fullmäktige icke hade något att erinra mot att bankofullmäktiges i ärendet gjorda framställning bifölles.

Enligt vid riksgäldsfullmäktiges utlåtande fogat utdrag av det hos riksgäldsfullmäktige förda protokollet i ärendet anmäldes reservation mot beslutet av ordföranden *herr Örne* samt *herr Magnusson*; och i anslutning därtill lät ordföranden anteckna följande särskilda yttrande till protokollet.

Då det är uppenbart att riksbanken, om den vill begagna de möjligheter att reglera mängden av utelöpande sedlar, som av ålder stå den till buds, icke är i behov av lättade restriktioner för sedeltäckningen, anser jag, att riksdagen för närvarande kan inskränka sig till att icke ytterligare förlänga giltigheten av lagen den 22 december 1939 angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m. Att ytterligare frikoppla sedelutgivningen från sambandet med objektivt fastställbara förhållanden synes mig vara en så betänklig åtgärd — särskilt med hänsyn till förtroendet för vårt penningväsen — att en dylik åtgärd icke bör ifrågakomma utan långt mer ingående överväganden än den, som ligga till grund för förslaget, och först sedan *alla* tillgängliga medel att stabilisera penningvärdet tagits i bruk.

Herr Magnusson anförde, att riksgäldsfullmäktiges utlåtande enligt hans mening bort erhålla den lydelsen, att fullmäktige — som funnit anledning till tveksamhet mot de av riksbanken föreslagna bestämmelserna — dock icke ansåge sig på grund av det förefintliga läget kunna avstyrka deras genomförande.

Departementschefen. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har genom 1939 års fullmaktslag åt Kungl. Maj:t överlämnats att medgiva dispens från de enligt riksbankslagen gällande bestämmelserna om riksbankens sedelutgivning. Såsom villkor för utövandet av denna dispensrätt har föreskrivits, att framställning i frågan skall göras av fullmäktige i riksbanken och att fullmäktige i riksgäldskontoret skola höras över densamma.

I anledning av Kungl. Maj:ts förslag till 1947 års riksdag om förlängning av berörda fullmaktslag för tiden den 1 juli 1947—den 30 juni 1948 uttalade riksdagen bland annat, att det framstode såsom i hög grad angeläget att fullmaktslagen avvecklades så snart ske kunde så att riksdagens infly-

tande på hithörande spörsmåls avgörande återställdes. I överensstämmelse härmed ha bankofullmäktige i sin förut omnämnda skrivelse den 4 mars 1948 anfört, att enligt fullmäktiges mening borde fullmaktslagens giltighet upphöra i och med utgången av juni månad 1948, då den senaste förlängningsperioden utginge.

För egen del ansluter jag mig till bankofullmäktiges nyssnämnda uttalande, att 1939 års fullmaktslag bör upphöra att gälla med utgången av juni månad 1948.

Av bankofullmäktiges nu föreliggande skrivelse framgår vidare, att inom riksbanken igångsatts en utredning i syfte att åstadkomma en allmän överarbetning av riksbankslagen — bland annat i fråga om sedelutgivningsrätten — men att en sådan allmän översyn av olika skäl måste skjutas på framtiden. Med hänsyn härtill ha fullmäktige föreslagit, att en ny provisorisk lagstiftning skulle ersätta 1939 års fullmaktslag. Enligt fullmäktiges mening borde sålunda sedelutgivningen tills vidare regleras i en särskild, av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt stiftad lag, varigenom riksbankslagens sedeltäckningsbestämmelser temporärt sattes ur kraft utan att upphävas eller ändras; och denna provisoriska lag borde gälla tills vidare under ett år och, därest omständigheterna så föranledde, efter förnyad prövning prolongeras att gälla tills vidare för ett år i sänder.

Vad angår det närmare innehållet i berörda provisoriska lag ha bankofullmäktige föreslagit, att riksbanken skulle äga rätt att utgiva sedlar till ett belopp av högst 3 200 miljoner kronor. Detta belopp skulle emellertid under vissa förutsättningar få ökas med ytterligare högst 700 miljoner kronor. Vidare ha bankofullmäktige föreslagit, att under den provisoriska lagens giltighetstid skulle 11 § första stycket riksbankslagen (jfr ovan s. 4) temporärt sättas ur kraft, och att i stället skulle i förstnämnda lag föreskrivas att som riksbankens metalliska kassa skulle räknas allt riksbankens tillhörigt guldmynt och omyntat guld.

Den av bankofullmäktige förordade lösningen att ersätta 1939 års fullmaktslag med en provisorisk, av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt stiftad lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivningsrätt föranleder ingen erinran från min sida. Jämväl såvitt angår detaljutformningen av nämnda provisoriska lagstiftning anser jag mig kunna godtaga vad bankofullmäktige härutinnan föreslagit i sin skrivelse den 4 mars 1948.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning*.

Föredragande departementschefen hemställer, att nämnda lagförslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

B. Sandberg.
